

KOVÁCS MÓZES

Országos kirándulás szervezése az Ady Endre Középiskolában, 1960

I. ¹

(Visszaemlékezés)

Kulcsszavak: *Ady Endre Elméleti Középiskola; kirándulásszervezés;
vonatos kirándulás;*

A Sóvidék első középiskolája 1956-ban alakult meg Szovátán. Ez az iskola nagy jelentőséggel bírt a vidéken, mert abban az időben a legközelebbi középiskola Marosvásárhelyen vagy Székelyudvarhelyen volt. Ez lehetővé tette a diákok számára a tanulást, mert különben sokan nem folytatták volna tanulmányaikat a nagy távolság és az anyagi gondok miatt.

Én 1954-ben végeztem el a kolozsvári agrártudományi egyetemen a tanulmányaimat és 1955. február 1-től a szovátai mezőgazdasági körzethez kaptam kinevezést mint a Sóvidék irányító mérnöke. Felső- és Alsósófalva, Parajd, Szováta, Ilyésmező, Sóvárad, Kibéd tartoztak hozzám. Ebben a beosztásban dolgoztam 1957 szeptemberéig, amikor, egészségi állapotomra hivatkozva kértem az áthelyezésemet a szovátai középiskolához. Az áthelyezés minden nehézség nélkül megtörtént, és szeptember 1-től tanárként dolgoztam az iskolánál.

A harmadik tanévben a 9. osztálynak voltam az osztályfőnöke. Nagyon szerettem tanítani, kedveltem a gyerekeket, egyszóval jól éreztem magam az iskolánál. Az az ötletem támadt, hogy a hatvanas év nyári vakációjában elviszem az osztályomat vonattal egy országos kirándulásra, a Bánáton és Havasalföldön keresztül Dobruzsába. A szervezést nem akartam egyedül végezni, és javasoltam Czellecz István matematikatanárnak, barátomnak, aki a 10. osztálynak volt osztályfőnöke, hogy a két osztálynak közösen szervezzük meg a kirándulást. A javaslatomat elfogadta, ennek én nagyon örültem együtt véglegesítettük a 14 napra szóló kirándulás úttervét. Ezzel az iskola igazgatója is egyetértett, és már a naptári év elején hozzáfogtunk a kirándulás előkészítéséhez. Nagy fába vágtuk a fejszénket, mert 54 gyerekről, 14 napról és több mint 2000 km-ről volt szó.

A kirándulás szervezése

Az első dolgunk az volt, hogy Czellecz barátommal elkészítettük a kirándulás

részletes tervét. Meglátogatásra Gyulafehérvárt, Vajdahunyadot, Dévát, Aradot, Temesvárt, Orsovát, Adah Kaleh-szigetet, Turnu Severin-t, Craiovát, Bukarestet, Constanta-t, visszafelé pedig Doftanát, Sinaia-t és Brassót jelöltük ki. Azután pedig részletesen is kitértünk arra, hogy a kiválasztott helységeken belül mit fogunk megnézni, milyen történelmi helyeket, vállalatokat, intézményeket, múzeumokat stb.

A kirándulásunk útvonalát felrajzoltam egy nagyméretű térképre, feltüntetve azokat a helységeket, amelyeket meg fogunk látogatni. Ezt a térképet kifüggesztettük az osztályok falára.

A kirándulás lehetőségének a tanulók nagyon örvendtek, úgy is mondhatnám, hogy lelkesedéssel várták. Foglalkoztunk azzal is, hogy a diákok megfelelően készüljenek fel a kirándulásra, illetve ismerjék meg előre azokat a helységeket, melyeket meg fogunk látogatni. Ennek érdekében át kellett tanulmányozniuk a városok földrajzi fekvését, történelmét, a városokban található ipari és kulturális létesítményeket, kultúrtörténeti emlékeket, a helységben született vagy élt híres személyek életrajzát. Ezeket dolgozat formájában írásba kellett foglalják, és idő közben, a menetirányunknak megfelelően, kifüggesztettük az osztályokban lévő faliújságokra. Az áttanulmányozott helységet a térképen pirossal bekarikázták, így naponta látták, hogy hol tartanak a tervezett kirándulás útvonalán. Ezt a munkát nagy lelkesedéssel végezték, esetenként egy-egy témával két-három tanuló is foglalkozott. Az írásban elkészített munkákat az osztályban fel is olvasták.

Ezt az előkészítési módszert azért tartottam fontosnak, mert így a tanulók általános betekintést nyertek a kirándulás egész útvonalába, és amikor egy városba megérkeztünk, tudták, hogy a város hol fekszik, hány lakosa van és milyen nevezetességei vannak, amelyeket érdemes megnézni. Így a diák a kirándulás alkalmával nemcsak „nézett”, hanem „látott” is. Véleményem szerint ez egy nagyon jó módszer volt, mert mi nem tudtuk volna az ismereteket ilyen hatékonyan átadni.

Az anyagi fedezet biztosításával kapcsolatosan megbeszélést tartottunk a szülőléssel, és megállapítottunk egy összeget, melyet havonta összegyűjtött az osztály pénztárosa. A tanulók a havidíj befizetésével nem késlekedtek, ha esetleg előfordult egy-két eset, jött a diák, elnézést kért és rövidesen befizette az elmaradt összeget.

A tanulók is igyekeztek, hogy ők maguk is termessenek elő pénzt a kirándulási alapba. Ennek egyik módszere az akkor szokásos „elvtársias összejövetelek” voltak. Minden hónapban megszervezték az osztályteremben az összejövetelet, ahol táncoltak, szórakoztak, tombolát, otthonról hozott süteményeket árúsítottak.

A pénzszerzésnek egy másik módja az ócskavas gyűjtése volt. Ezt olyan lelkesen végezték, hogy egyik alkalommal egy ismerősöm, aki a fürdőtelepi Fenyő utcában

lakott, megszólított az utcán és azt mondta nekem, hogy „mérnök úr, az ócskavas gyűjtést egy kicsit szabályozni kellene, mert a nyárikonyhám előtti kályhát elvitték a diákok” (nyilván nem kérte vissza). Az esetet követően szoltam a gyerekeknek, hogy a gyűjtési akció során legyenek figyelmesebbek. Az összegyűjtött vasat átadták a begyűjtő központnak, és a kapott pénz ment az osztály pénztárába.

A kirándulásra kaptunk pénzt az erdőszentgyörgyi tanügyi osztálytól, valamint a Magyar Autonóm Tartomány tanügyi osztályától is, ugyanakkor a kiránduláshoz szükséges engedélyt is megadta mindkét hatóság, de nem ment egyszerűen a dolog, mert elgondolkodtak azon, hogy 54 gyereket elengedjenek-e 14 napra ekkora távolságra. Végül zöld utat kaptunk.

A vasúti szállítás megszervezése volt a következő lépés. Czellecz Istvánnal elmentünk Nemes Berci bácsihoz, a szovátai nagyállomás főnökéhez, és kértük a segítségét az útitervünk megvalósításához. Ő elmagyarázott mindent, készségesen állt rendelkezésünkre. A szállítási tervet a vasúti menetrendből dolgoztuk ki, figyelembe véve, hogy melyik helységbe mikor szeretnénk megérkezni, mennyi időt tartózkodunk ott, és mikor szándékozunk tovább utazni. Ez nem volt egyszerű munka, mert figyelembe kellett venni azt, hogy a vagonunkat nem csatlakoztathatták gyorsvonatokhoz vagy sebesvonatokhoz, így a személyvonatokra kellett hagyatkozzunk. Itt sem engedélyzték akármelyik szerelvényhez való kapcsolódásunkat. A menetrendünkben szerepelt, hogy mikor, melyik állomásról, hányas számú vonattal és meddig szándékozunk utazni. A menetrend összeállításánál figyelembe kellett vennünk azt is, hogy a helységekbe lehetőleg reggel vagy nagyon korán érkezünk, hogy a napot tudjuk kihasználni.

A kirándulásunkhoz egy négytengelyes Pullman kocsit kértünk, mely kényelmes utazást biztosított volna számunkra, amit végül nem kaptunk meg. A kidolgozott menetrendet fel kellett terjesszük jóváhagyás céljából a Brassó Tartományi Vasútigazgatósághoz. Az engedély nem érkezett meg a várt időre, ezért el kellett utazzak Brassóba, hogy átvegyem. A vasútigazgatóság értesítette az érdekelt állomásokat az érkezésünk és távozásunk időpontjáról, így a menetrendünk már kötelező volt az állomások részére.

A másik fejezete az előkészületeknek az volt, hogy a tervünkben szereplő intézmények, vállalatok, iskolák, múzeumok és más objektumok részéről kapjunk látogatási engedélyt az általunk megjelölt időben. Sok levelet írtunk valamennyi látogatási tervünkben szereplő létesítménynek, kérve meglátogatásuk engedélyzését. Ezt a levelezést már a naptári év első felében elkezdtük szerencsére, mert bizony egyes intézménytől elég későre kaptuk meg az engedélyt. Voltak olyan vállalatok, intézmények, amelyek nem adtak engedélyt, azt válaszolták, hogy kérésünkkel forduljunk az illetékes főhatósághoz, a minisztériumhoz. Ide is írtunk kéréseket, valamennyit jóvá hagyták, kivételt képezett a vajdahunyadi vasipari kombinát, ahová a szakminisztérium sem hagyta jóvá a kérelmünket, és nem adott látogatási engedélyt. Leveleztünk vendéglőkkel, éttermekkel is, közöltük velük, hogy mikor érkezünk és hány személyre kérünk ellátást. Innen is kedvező válaszokat kaptunk.

A kirándulás szervezésének híre elterjedt a városban, a szülőktől és más személyektől is érkeztek kérések, hogy részt vehessenek a kiránduláson. Többek között olyan személyek is részt vettek, mint Kiss Domokos fogorvos és felesége, Izsák István matematikatanár, Berkeci György román szakos tanár, Török Mihály földrajz szakos tanár, Szoboszlai András tanító és felesége, Kusztoz Endre festőművész feleségével, Veres Irénke tanítónő és még sokan mások.

A kirándulásra összesen¹ 80 személy iratkozott fel, amelyből 54 tanuló és² 26 felnőtt volt. Elég tekintélyes kiránduló csoportot verbuváltunk össze. Már említettem, hogy egy nagy vasúti kocsi kértünk, melyet hangsúlyozott Nemes Berci bácsi állomásfőnök is, hogy az lesz jó, mert ha kiskocsikat, kéttengelyeseket kapunk, nem biztos, hogy a menetrendünkben szereplő vasúti szerelvényekhez kapcsolják, mert ezek a vagonok csak bizonyos sebességhatáron belül közlekednek. Ha nagyobb sebességű vonathoz kapcsolják, könnyen kisiklanak.

Indulásunk előtt két nappal megérkezett két darab kéttengelyes vagon, ez már gondot okozott nekem a fennebb leírtak miatt. A kiránduló csoport tagjai hozzáfogtak a vagonokban szálláshelyet, illetve hálóhelyet készíteni. A kabinok üléseire, valamint a csomagtartók keretére deszkákat helyeztek, arra matracot vagy szalmazsákot tettek, kinek amije volt. Így elkészült a szálláshely, a nők külön fülkében helyezkedtek el. Érdekességgént említem, hogy vita nem volt, sem a diákok, sem a felnőttek részéről, hogy ki akar alul és ki felül utazni a fülkében. Nem volt valami négycsillagos szálláshely, de egész úton panaszkodni senkit nem hallottam. Én a rendszerváltás után több alkalommal utaztam három-négycsillagos Mercedes autóbuszban, és bizony volt olyan utastársam, aki nem volt megelegedve az utazás feltételeivel, mert vagy igen hátul ült, vagy nem tetszett a légkondicionáló berendezés, meg más hasonló „életbevágó” kifogásaik voltak. Ezeket a kirándulásokat összehasonlítottam az általam szervezett kirándulásokkal, azok feltételeivel, és elgondolkodtam azon, hogy megváltozott az emberek igénye.

Az indulás előtt két nappal közölte a feleségem és Czellecz barátom, hogy nem tudnak jönni a kirándulásra, mert érettségiztető bizottságokba kaptak beosztást. Nem volt mit csináljanak, érettségiztetni kellett menjenek. Így egyedül maradtam, mint szervező és mint idegenvezető is.

A kiránduláson az étkezést mindenki a saját konyhájából oldotta meg, egy pár helyen ebédet rendeltünk.

Gyulafehérvár

Késő este futott ki a vonat a szovátai állomásról a két vagonunkkal, hiszen úgy terveztük, hogy reggelre érjünk Gyulafehérvárra. Balászfalváig mentünk, ott egy Tövisen áthaladó szerelvény után kapcsoltak minket, amely Gyulafehérvárig vitt. Érkezés után vagonjainkat egy mellékvágányra tolták, ezzel meg is érkeztünk az első látogatásra kijelölt helységbe. Hűvös reggel volt, az utastársak egy része még aludt. Leszálltam a vagonból és annak oldalán egy krétával írt feliratot láttam,

miszerint „*Bozgori mergeți înzdă*”. Meglepett a dolog, és arra gondoltam, hogy ha utunk első állomásán már ez történik (Erdélyben), mi lesz később, de hála Istennek, utunk során sehol máshol hasonló megnyilvánulásokkal nem találkozunk. Minden a legnagyobb rendben zajlott le. Mentem a forgalomirányítóhoz megbeszélni, hogy melyik vonattal szeretnénk tovább menni.

Az utastársaknak szóltam, hogy szálljanak le, és menjünk a vár területére. Volt nekünk csodálónk az utcán, amikor 80 ember elindul egy csoportban, és még beszélgetnek is – de hogyan? Felmentünk a várba, körbejártuk a vár területét, megnéztük a fontosabb épületeit, majd a Szent Mihály katedrálisba mentünk, ahol a római katolikus egyház részéről egy idegenvezető mutatta be a templomot. Mindenki el volt ragadtatva a bazilika látványától. Innen mentünk az 1923-ban épített, illetve felavatott ortodox katedrális megtekinteni, majd következett a Batthyány könyvtár. A könyvtár mindannyiunkra nagy hatással volt, hiszen régi könyveket, ősnymtatványokat, egyedi példányokat láthattunk. A városból az állomás felé tartva átmentünk a történelmi városközponton, akkor még nem voltak meg a hatalmas lakótelepek. Ezzel a gyulafehérvári látogatásunk befejeződött. Itt tapasztaltam, hogy érdemes volt a tanulókkal leírni az előtanulmányokat, mert nagyjából felismertek mindent, egymás között beszélgettek, hogy „*emlékszel-e erre, meg arra, pontosan úgy van leírva, ahogy itt láttuk*”. Mint idegenvezetőnek így könnyebb volt a dolgom.

Visszamentünk az állomásra, ott a vagonokban falatoztunk, majd egy menetrend szerint közlekedő személyvonat után kapcsolták a vagonjainkat, és elindultunk Vajdahunyadra. Az utasok a vagonokból csodálták a tájakat, amelyeken áthaladtunk.

Vajdahunyad

Vajdahunyadra érve lepihentünk a várkastély oldalában, majd bementünk a kastélyt meglátogatni. Románul beszélő idegenvezető ismertette a várkastély történetét. A vezető szerint ott lakott egy „Salajan Elisabeta” nevű hölgy is, illetve Iancu de la Hunedoara édesanyja. Akkor lepődtem meg, hogy úgy magyarázzák a történelmi tényeket, ahogy akarják.

Bementem a vasérckombinát igazgatóságára érdeklődni, hogy beengednek-e minket, de a válasz továbbra is nemleges volt. Késő délután a várkastély oldalában letelepedve a csapat nagyon jól érezte magát, még énekeltünk is. Nem kellett sietnünk, mert megvolt a vonat indulásának az ideje, tehát az időt be lehetett osztani. Este indultunk Dévára, az éjszakát a vagonban töltöttük.

Déva

Az állomásra kora hajnalban érkeztünk, reggel összeszedtük magunkat és indultunk a dévai magyar gimnáziumba, ahol az igazgató fogadott. Fel voltak készülve a fogadásunkra. A bentlakásban szállásoltak el, majd mentünk Déva várát megnézni, utána a Magna Curiát. Nem volt könnyű a várba felmenni, különösen ilyen nagy csoporttal, mert a relatív magasság, ami a város és a vár csúcsa között van, közel 200 méter. Szerpentinen kapaszkodtunk fel a várba. A vár látványától, valamint a városra és környékére való kilátástól a utitársak el voltak ragadtatva. A gyerekek megnézték Dávid Ferenc unitárius püspök börtöncelláját is, ahol 1579-ben kilenc hónapot töltött, és itt is halt meg. Manapság Erdély unitárius ifúsága a püspök halálának évfordulóján zarándokutat szervez a várhoz. Ma már könnyebben fel lehet menni a várba, mert felvonó közlekedik. A várat elhagyva ismerkedtünk a várossal, a gimnáziumban ebédeltünk és a bentlakásban aludtunk. Két éjszaka után jól esett ágyban pihenni. A reggeli órákban indultunk Arad felé.

Arad

A délelőtti órákban érkeztünk meg a városba. Első utunk a Ranghet József nevét viselő szerszámgyárba vezetett, ahol megnéztük a vaseszterga padok, marógépek, gyalugépek, fúrógépek és más fémforgácsoló szerszámok gyártási folyamatait. A látogatás után az üzem étkezdéjében fogyasztottuk el a már korábban megrendelt ebédet.

Az aradi vagongyárba is ellátogattunk. Egy hatalmas üzem volt, végigvezettek a gyáron, ahol megcsodáltuk a különböző típusú vagonok gyártását, nagyon érdekes volt a technológia.

Meglátogattuk az aradi nagy textilgyárat is, itt a fonástól a szövésig, a szövetek festésének technológiájáig mindent megmutattak.

A következő nap megtekintettük a történelmi központot, a nevezetes épületeket, emlékműveket, majd délután ellátogattunk az újaradi állami gazdaságba, ahol megnéztük az üzemközpontot, a gépesítési részleget, az állattenyésztő farmot, majd traktor vontatta utánfutókkal kiszállítottak egy nagy határrészbe, ahol dolgoztak a kombájnok. A tanulók egy része felkészült a C-3-as kombájnok fedélzetére, hogy közelebbről láthassák a gépi betakarítást. Fényképeket is készítettünk a gyerekekről, amint ágálnak a kombájnok tetején. Aradról a reggeli órákban indultunk Temesvárra.

Jegyzetek

1. Részlet a szerző hamarosan megjelenő útikönyvéből.